

Afrikaanse rechtspraak

Tsjadische dictator na 25 jaar voor de rechter

Historisch proces tegen Hissène Habré voor uniek hof in Senegal

Seada Nourhussen
REDACTIE BUITENLAND

Een kwart eeuw wist Hissène Habré (72) zich in Senegal te verstoppen voor vervolging in Tsjaad, het land dat hij tussen 1982 en 1990 met ijzere vuist regeerde. Maar juist in zijn veilige Senegalese haven zal de ex-dictator vandaag voor een bijzondere Afrikaanse rechtbank worden gesleept wegens oorlogsmisdaden, marteling en standrechtelijke executies tegen politieke tegenstanders en bepaalde etnische groepen in Tsjaad. "Zelfs als je de zus van een politieke tegenstander was, of als je buurman beweerde dat je niet van de president hield, kon je al worden gearresteerd", vertelt Mahamat Hassan Abakar in de pas verschenen documentaire 'Parler de Rose' over de gruweldaden door Habré's politieke politie, de beruchte DDS. Abakar, hoofd van de nationale onderzoekscommissie naar de misdaden van Habré: "Uit ons onderzoek is gebleken dat 40.000 mensen zijn gedood in de acht jaar dat hij aan de macht was."

De getuigenissen van slachtoffers zijn huiveringwekkend. "Ze zetten elektrische kabels op mijn borsten. Ik viel flauw van de pijn", vertelt een vrouw in de documentaire. Beelden van uitgehongerde, graatmagere gevangenen komen voorbij. "Ze goten water in mijn keel en schopten me hard in mijn maag", vertelt een man. Toch zijn die getuigenissen bij veel zaken tegen oorlogsmisdadigers in Afrikaanse landen de achilleshiel: er is vaak nauwelijks papierbewijs. Maar de Canadees Reed Brody van Human Rights Watch vond in 2001 met een onderzoeksteam duizenden documenten op de vloer van een verlaten, geheim politiebureau in de Tsjadische hoofdstad N'Djamena. Verslagen van verhoren, dagrapporten van mensen die stierven in de gevangenis. Brody trof namen aan van 13.000 mensen die zijn gemarteld of gearresteerd zonder aanklacht.

"We hebben het over één van de best gedocumenteerde oorlogsmisdaden in Afrika", zegt Brody vanuit de Senegalese hoofdstad Dakar, waar honderd Tsjadiërs vandaag het begin van een decennialange strijd voor ge-

rechtigheid hopen te aanschouwen. "De documenten zijn de perfecte routemap richting Habré. De DDS moest constant rechtstreeks aan hem rapporteren."

Dit proces is om meer redenen uniek. Niet alleen wordt Habré na 25 jaar toch berecht, het gebeurt ook nog bij de Buitengewone Afrikaanse Kamer (Extraordinary African Chambers). De eerste grensoverschrijdende Afrikaanse rechtbank gesteund door de Afrikaanse Unie. De ultieme test voor Pan-Afrikaanse rechtspraak, zoals tribunaaldeskundige Thijs Bouwknegt onlangs schreef.

De EAC wordt al hoopvol beschreven als de Afrikaanse tegenhanger van het Internationaal Strafhof in Den Haag (ICC). Dat wordt door steeds meer Afrikaanse leiders afgeschilderd als neokoloniaal, omdat het enkel Afrikanen heeft aangeklaagd. Dus is er steeds minder medewerking met het ICC, sabotage zelfs.

Voor slachtoffers van Habré telt maar één ding: zij hopen hun beul vandaag in het beklagenbankje te zien. De grote vraag is echter of hij werkelijk zal verschijnen. Brody: "Dat is nog niet bevestigd. Wel is vrijwel zeker dat hij niets zal zeggen." In de lange opmaat naar deze eerste procesdag – er zijn meerdere rechtsgangen aan voorafgegaan – hield de ex-dictator zijn lippen ook stijf op elkaar. Zijn advocaten hameren erop dat Habré gedwongen wordt mee te werken en dat het proces een wraakactie is van Idris Déby, Tsjaads huidige president die hem in 1990 verdreef.

"Het belangrijkste is dat de overlevenden, nabestaanden en burgerorganisaties de architecten van dit proces zijn", benadrukt Brody. "Bij andere zaken tegen Afrikaanse leiders voel je politieke belangen. Maar dit is het werk van mensen als Souleymane Guengueng, die vanuit zijn cel heeft gezworen gerechtigheid te eisen, en Clement Abeifouta, die gedwongen werd graven te maken voor vermoorde gevangenen. Hun inzet zal elke vorm van cynisme ondergraven."

Wie is Hissène Habré?

"De wreedste door de Verenigde Staten gesteunde dictator waar u nooit van heeft gehoord", zo omschrijft Reed Brody de Tsjadische ex-dictator Hissène Habré die in 1942 in de woestijn van noordoost-Tsjaad werd geboren. Nadat hij met een regeringsbeurs had gestudeerd aan de Sorbonne in Parijs, werd hij naar Libië gestuurd om een Tsjadische rebellenbeweging aldaar te bestrijden. In plaats daarvan voegde hij zich bij ze en greep in 1982 de macht in Tsjaad. Hij kreeg hulp van de VS en Frankrijk, die graag een krachtig figuur in de regio zagen tegen de Libische leider Moamar Kadafi. In 2008 kreeg hij in Tsjaad de doodstraf opgelegd. In 2013 werd hij door de Senegalese politie gearresteerd. Vandaag zal hij voor de rechter verschijnen.

Hissène Habré, vorig jaar in Dakar. FOTO AFP

'40.000 mensen zijn gedood in de acht jaar dat hij aan de macht was'

Mahamat Hassan Abakar,
hoofd van de nationale
onderzoekscommissie

vandaag

Zware kritiek op inperking medisch beroepsgeheim

INTERVIEW Hoogleraar Martin Buijsen hekelt plannen minister Schippers

Ingrid Weel
REDACTIE ECONOMIE

Geen goed woord heeft Martin Buijsen, hoogleraar recht & gezondheidszorg aan Erasmus Universiteit, over voor het initiatief van minister Edith Schippers van Volksgezondheid om te tornen aan het medisch beroepsgeheim. "Artsen moeten moord en brand schreeuwen. En de Kamerleden die instemmen met deze wet hebben niets van het beroepsgeheim begrepen. Zij zijn geen knip voor de neus waard."

De ministeries van Volksgezondheid, justitie en sociale zaken werken aan een wetsvoorstel waarin het medisch beroepsgeheim onder druk komt te staan, zo meldde deze krant dit weekeinde. In geval van verdenking van fraude moeten verzekeringsartsen en medisch adviseurs dossiers van patiënten overhandigen aan justitie, staat in het concept wetsvoorstel.

Buijsen leidde in 2012 – op verzoek van minister Schippers – een onderzoek naar de verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende maatschappelijke belangen. Hij concludeerde dat bestaande wetgeving voldoende mogelijkheden biedt tot het doorbreken van het beroepsgeheim, en dat een wetswijziging dus niet nodig is. En ook niet gewenst.

"Als de overheid mensen wil pakken die onterecht in een uitkering zitten, kunnen ze beter het werkproces van verzekeringsartsen veranderen. Deze keuringsartsen van de uitkeringsinstantie UWV zouden bijvoorbeeld vaker hun cliënten in de spreekkamer kunnen roepen om zelf te kijken hoe het met de patiënt gaat. En om te zien of de patiënt nog altijd recht heeft op een arbeidsongeschiktheidsuitkering."

De hoogleraar vindt het medisch geheim een groot goed. "Natuurlijk is het in sommige gevallen een sta-in-de-weg, maar de onbelemmerde toegang tot de zorg is altijd waardevoller geweest dan andere belangen. Ook een dief die gewond raakt bij het beroven van een winkel en vervolgens een artsenpost binnenloopt, wordt geholpen. Dat recht op gezondheidszorg moeten we respecteren. Dat is zeer waardevol."

Het verplicht verstrekken van medische dossiers aan justitie bij vermoeden van fraude, zal niet veel oplossen denkt Buijsen. "Ik begrijp dat de overheid zorgvuldig wil omgaan met gemeenschaps-geld. Maar het is de vraag of je in veel gevallen iets hebt aan de patiëntendossiers van verzekerings-artsen. Schippers kiest nu voor de makkelijkste weg."

De hoogleraar wijst erop dat er nu toch ook al veel mogelijkheden zijn om het beroepsgeheim te doorbreken. "De Hoge Raad heeft al meerdere malen gesteld dat het

Het beroepsgeheim is een fundamentele, morele plicht voor artsen. Dit concept wetsvoorstel vind ik ronduit totalitair.

Martin Buijsen, hoogleraar recht en gezondheidszorg

beroepsgeheim nooit absoluut is. Het kan in individuele zaken terzijde worden geschoven. Maar dat moet de rechter nu nog per geval beoordelen, en dat is voor de minister waarschijnlijk te bewerkelijk."

Buijsen waarschuwt dat het tornen aan het beroepsgeheim bij een bepaalde artsen groep reflecteert naar de hele beroeps groep. "Huisartsen zullen minder snel gegevens willen delen met verzekeringsartsen."

Ook vreest hij een hellend vlak. "Wat is de volgende reden om het beroepsgeheim te negeren? Als er een zwaar delict is gepleegd door een patiënt? En vervolgens ook bij een licht delict?"

De artsen van het UWV moeten zich van Buijsen wel bezinnen op wat het beroepsgeheim voor hen betekent. "Zij verlenen geen hulp, maar brengen advies uit aan het UWV. Hierdoor reduceert de overheid hen tot ambtenaar. En de overheid wil steeds meer gegevens om goed te kunnen handhaven. Verzekeringsartsen moeten goed nadenken over hoe zij daarmee om willen gaan. Je ziet ze er mee worstelen."

"Maar alle artsen – ook verzekeringsartsen en bedrijfsartsen – moeten zich realiseren dat het medisch beroepsgeheim iets van henzelf is. Dit kabinet doet nu net alsof artsen dit recht van de overheid hebben gekregen. Maar dat is niet zo. Het is een fundamentele, morele plicht van artsen. Het is een belangrijk onderdeel van hun beroepsmoraal. En het is dus niet aan de overheid om het in te perken. Dit concept wetsvoorstel vind ik ronduit totalitair."